

**İLÂHİYAT, İŞLETME, EĞİTİM BİLİMLERİ VE PSİKOLOJİ ALANINDA
BAĞLANMA, TANRI VE DİNDARLIK HAKKINDA HAZIRLANAN TEZLERİN
BİBLİYOMETRİK ANALİZİ**

Dr. Mehmet İKİS¹
Arş. Gör. Mustafa ŞEKER²

ÖZET

İnsanoğlu bir ilişki ağına doğmakta ve diğeri/diğerleriyle gerçekleştirilen ilişkililerle psiko-sosyal işlevselliğini oluşturmaktadır. ocuk ve anne/bakım veren arasındaki kalıcı duygusal bağlanma düzeylerini konu edinen Bowlby, Bağlanma Kuramı'nı oluşturmuştur. Diğer bilim insanlarının katkılarıyla yetişkin bağlanma stilleri oluşturulmuştur. Kirkpatrick ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmalarla bağlanma stillerinin Tanrı'yla ilişkide de temel bir zemin oluşturabileceği ileri sürülmüştür. Alan yazında bağlanma ve Tanrı'ya bağlanma tarzları şeklinde ifade bulan araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmada da 2010-2021 yılları arasında Türkiye'de Ulusal Tez Merkezinde "Bağlanma", "Tanrı" ve "Dindarlık" kavramları yazılarak ilahiyat, işletme, eğitim bilimleri ve psikoloji alanında tespit edilen araştırmalar incelenmiştir. Tezlerin yayımlandıkları yıl, üniversite, bilim dalı, lisansüstü seviyesi, kullanılan anahtar kelimeler, kullanılan metot, örneklem yapısı, örneklem büyüklüğü, kullanılan ölçekler ve yapılan analizlere göre sınıflandırılarak yapılan çalışmaların durumu tespit edilerek daha sonraki çalışmalar için yol gösterici olmak amaçlanmıştır. Yapılan tarama sonucunda 17 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan bir tanesine erişim engeli olduğu için çalışma kapsamına alınmamış olup analizler 16 adet tez üzerinden yapılmıştır. Araştırmada bibliyometrik analiz için Maxqda Analytics Pro 2020 paket programı kullanılmıştır. Yapılan alışmalar göz önünde bulundurulduğunda konuya yönelik ilginin arttığı, çalışmalarda değişik örneklem gruplarında farklı yöntem ve tekniklerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikoloji, Din Psikolojisi, İşletme, Bağlanma Stilleri, Tanrı'ya Bağlanma, Eğitim Bilimleri.

¹ Milli Eğitim Bak., ORCID: 0000-0003-1102-5273, mehmetikis@gmail.com

² Near East University, Cyprus, ORCID: 0000-0002-9188-0837, mstfseker@gmail.com

Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received: 22/10/2022–Kabul Tarihi/Accepted: 04/01/2023

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF THESIS ON ATTACHMENT, ATTACHMENT TO GOD AND RELIGIOTY IN THE FIELD OF THEOLOGY, BUSINESS, EDUCATIONAL SCIENCES AND PSYCHOLOGY

ABSTRACT

Human beings are born into a network of relationships and form their psycho-social functionality through relationships with others. Bowlby, which deals with the permanent emotional attachment levels between the child and the mother/caregiver, has created the Attachment Theory. Adult attachment styles were created with the contributions of other scientists. With the studies of Kirkpatrick et al., it has been suggested that attachment styles can also form a basic ground in the relationship with God. In the literature, research has been conducted that finds expression in the form of attachment and attachment styles to God. In this study, the concepts of "attachment", "God" and "religiosity" were written in the National Thesis Center in Turkey between the years 2010-2021 and the researches identified in the fields of theology, business administration, educational sciences and psychology were examined. It is aimed to be a guide for further studies by determining the status of the studies by classifying the theses according to the year they were published, university, branch of science, graduate level, keywords used, method used, sample structure, sample size, scales used and analyzes made. As a result of the search, 17 studies were reached. One of these studies was not included in the scope of the study because there was an access barrier, and the analyzes were made on 16 theses. Maxqda Analytics Pro 2020 package program was used for bibliometric analysis in the research. Considering the studies, it has been determined that the interest in the subject has increased and different methods and techniques have been used in different sample groups in the studies.

Keywords: Psychology, Psychology of Religion, Business, Attachment Styles, Attachment to God, Educational Sciences.

GİRİŞ

İnsanoğlu varlık alanında kendisini ifade ederken dört temel ilişki ağını kullanmaktadır. Bu temel ağlar; insan-insan ilişkileri, insan-eşya/dünya ilişkisi, insan-kendi ilişkisi, insan- aşkınlık ilişkisidir (Merter, 2015, s. 306,430). İnsan-insan ilişkisinin başlangıcını çocuk-anne ya da bakım veren ilişkisi ile başlatmak mümkün olabilir. Çünkü her doğan bir ilişki ağına, bir aile içine doğmaktadır. Çocuk ve anne/bakım veren arasında oluşan duygusal bağlanma düzeyleri, bireyin psiko-sosyal işlevselliği için temel teşkil etmektedir (Homan, 2014). Aynı zamanda bireyin Tanrı ile olan ilişkisinin de oluşmasında ilksel bağlanma stillerin etkili olabildiği göz önünde bulundurulduğunda bağlanma ve Tanrı'ya bağlanma tarzlarının araştırılması önem arz etmektedir.

Bu çalışmada 2010-2021 yılları arasında Türkiye’de Ulusal Tez Merkezinde “Bağlanma”, “Tanrı” ve “Dindarlık” kavramları yazılarak ulaşılan araştırmalar, yayımlandıkları yıl, üniversite, bilim dalı, lisansüstü seviyesi, kullanılan anahtar kelimeler, kullanılan metot, örneklem yapısı, örneklem büyüklüğü, ilgili kavramlarla çalışılan değişkenler, kullanılan ölçekler, yapılan analizler ve yayın diline göre sınıflandırılarak, elde edilen bulgular sayısal verilerle tablo halinde sunulmuştur. İlgili konulara yönelik bir tasnif çalışması mahiyetinde olan bu çalışma ile alanda yapılan çalışmaların durumunu tespit etmek ve sonraki araştırmalara yol gösterici olmak amaçlanmıştır. Bu amaçla öncelikle ilgili kavramlar literatür bağlamında kısaca açıklandıktan sonra ulaşılan lisansüstü çalışmalar bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak belirtilen kriterler çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Sonuç kısmında ise elde edilen bulgular üzerinden genel bir değerlendirme yapılmıştır.

1. BAĞLANMA KURAMI

Çocuk ve anne/bakım veren arasındaki kalıcı duygusal bağlanma düzeylerini konu edinen Bowlby (1969), Bağlanma Kuramı’nı oluşturmuştur. Bowlby, kuramı oluştururken multi-disipliner bir yol izlemiştir (Hayta, 2017). Bağlanma, insanların kendileri için önemli olduklarını düşündükleri kişilere yönelik geliştirilmiş olan güçlü bağlara denmektedir (Güngör, 2000, s. 3). Bu bağın oluşmasında çocuk ve bakım veren arasındaki yinelenen davranışlar önemli rol oynamaktadır. Yinelenen bu davranışlar içsel çalışma modellerinin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. İçsel çalışma modelleri, çocuk-bakım veren arasındaki etkileşime dayalı olarak çocuğun zihin dünyasında gelişen kendisine, diğerlerine ve dünyaya yönelik zihinsel temsillerdir. Bakım verenin çocuğa yönelik tepkisi olumlu ise birey kendisini değerli, başkalarını güvenilir ve dünyayı da güvenli olarak içselleştirir. Bakım verenin çocuğa yönelik tepkisi olumsuz ise birey kendisini, başkalarını ve dünyayı güvensiz olarak içselleştirir (Cobb & Davila, 2009; Homan, 2014). Oluşan bu modeller, daha sonraki ilişkiler için bir kılavuz görevi görmektedir (Çelikbaş & Yalçınkaya-Alkar, 2022, ss. 907-908; Hayta, 2017).

Bağlanma, “beşikten mezara” kadar devam eden bir süreç olarak tarif edildiği (Bowlby, 1969, s. 176) için zaman içerisinde yapılan çalışmalarla Bağlanma Kuramı desteklenmiştir. İlk büyük katkı, Bowlby’ın temel sayıltılarını sahaya yansıtarak güvenli, kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerini belirleyen Ainsworth ve arkadaşlarından gelmiştir. Ainsworth ve arkadaşlarının oluşturmuş oldukları bağlanma stilleri Hazan ve Shaver tarafından yetişkin bağlanma stillerine uyarlanmıştır. Yetişkin bağlanma konusunda diğer önemli bir katkının da Bartholomew ve Horowitz’in geliştirmiş oldukları Dörtlü Bağlanma Modeli olduğu ifade edilebilir (Güngör, 2000, ss. 11-24).

Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler; kendilerinin sevgiye değer olduğuna dair olumlu bir benlik algısına sahiptir ve başkalarının güvenilirliği, desteği ve nezaketiyle ilgili olumlu beklentileri vardır. Bu özellikleriyle özerk kalırken başkalarıyla yakınlık kurabilirler.

Kaygılı bağlanma stiline sahip kişiler kendilerini değersiz hissederler, sevmeyi hak etmediklerini düşünürler, yakın ilişkilerde kendilerini onaylama veya kanıtlama eğilimindedirler, ilişkilerine dair gerçekçi olmayan beklentiler içindedirler. Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler; benlik saygısı yüksektir, özerkliğe gereğinden fazla değer verirler, başkalarına karşı olumsuz tutumlara sahiptirler, başkalarına olan ihtiyaçlarını ve yakınlığın gerekliliğini inkâr ederler. Korkulu bağlanma stiline sahip kişiler; çok kaygılıdırlar, özgüvenleri düşüktür ve başkalarından güvenilmezlik ve reddedilme beklerler (Aslam, 2013, ss. 105-109; Bar-Haim vd., 2007, ss. 1062-1064; Bartholomew & Horowitz, 1991, ss. 224-226; Hankin vd., 2005; Selçuk & Aslan, 2022, ss. 722-725).

Bağlanma stilleri akademide çok araştırılan konuların başında gelmektedir. Çocukluk dönemi, ergenlik dönemi, depresyon, anksiyete ve bağıllık gibi klasik araştırma başlıkları dışında bağlanma stillerinin duygusal zekâ, ilişki yönetimi, sosyal baltalama, terapötik değişim, doyumsuzluk, internet, sosyal medya, yönetim ve tüketim gibi konularla etkileşimi araştırmacıların ilgisini çekmeye başlamıştır. Literatüre katılan bu yeni araştırmaların sonuçları çok ilgi çekici olabilmektedir. Bu araştırmalara birkaç örnek verecek olursak;

Bazı araştırmacılar, güvensiz bağlanan bireylerin ilişkilerinden mutsuz olma eğiliminde olmalarına rağmen, yine de eşlerini elde tutmaya çalıştıklarını bulmuştur. Ancak, güvensiz bağlanan bireyler bunu olumsuz stratejiler kullanarak ve olumlu stratejilerin gösterimini en aza indirerek yaptığını ortaya koymuşlardır. Araştırmalar, bağlanma kaygısını ve kaçınmayı azaltmanın ilişki doyumunu artırabileceğini ve sonuç olarak ilişkide olumsuz stratejilerin kullanılmasını engelleyebileceğini düşündürmektedir (Nascimento vd., 2022).

Yapılan araştırmalarda bağlanma kaygısının Facebook kıskançlığının olumlu bir yordayıcısı olup Facebook kıskançlığı, düşük güven ve düşük bağlanma kaçınmasının daha yüksek Facebook kıskançlığı ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Hira & Bhogal, 2022, s. 6166).

Son yıllarda bağlanma stillerine yönelik çalışmalar etnisite, çok kültürlülük, çok dillilik gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Globalizasyon konseptli bu çalışmalarda ortak sonuca ulaşmak, şu an için, mümkün ol(a)mamıştır. Mesela, bağlanma stillerinin etnik gruplar, kültür ve yaşlar arasında etkileşimden kaynaklı değişebileceğine yönelik araştırmalar olsa da bu üç unsurun aynı anda etkili olduğuna dair yeterli delillere/verilere ulaşamamıştır (Blanchard vd., 2022, s. 847).

2. TANRI'YA BAĞLANMA

Kirkpatrick ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmalarla bağlanma stillerinin Din Psikolojisi alanında ilginç bir araştırma hattı olabileceği ileri sürülmüştür (Beck & McDonald, 2004, s. 92). Ainsworth'un bağlanma ilişkisini tanımlarken kullanmış olduğu kriterleri kullanarak Kirkpatrick, Tanrı'yla ilişkinin de bir bağlanma ilişkisi olarak tanımlanabileceğini iddia etmiştir (Beck & McDonald, 2004, s. 92). Ainsworth'un belirlemiş olduğu bu kriterler yakınlık arayışı, ayrılık durumunda strese girme, bir araya gelme durumunda sevinme, kayıp durumunda yas tutma ve bakım verenin güvenli bir zemin işlevi görmesidir (Subaşı, 2012, s. 36).

Bu kriterler, dua yoluyla yakınlık arayan, bir tehlike durumunda teselli bulmak için Tanrı'ya yönelen, Tanrı'nın kendileriyle birlikte olduğuna inandıklarında hayatın zorluklarına karşı güven arayışı içinde olan inananlarda görülebilmektedir. Ayrıca, Tanrı'nın her yerde hazır ve nazır ve her şeye kadir olduğuna inanıldığından, Tanrı nihai bağlanma figürünü ifade etmektedir: daha güçlü, daha bilge ve her zaman ulaşılabilir (Homan, 2014).

Kirkpatrick, Tanrı'ya bağlanmada iki ana hipotez belirlemiştir. Bunlardan biri olan ikame hipotezinde, Tanrı ile ilişkimizin, çocukken geliştirdiğimiz bağlanma modeline uyduğuna inanılır; bu nedenle, güvenli bağlanmaya sahip kişilerin Tanrı ile daha iyi ilişkilere sahip olmaları beklenebilir. İkincisi ise erken güvenli bağlanmaya sahip olmayan insanların bir ikame aradıkları için dine dönme olasılıklarının daha yüksek olduğunu öngören telafi hipotezidir (Nelson, 2009, s. 251).

Son zamanlarda, Tanrı temsilleri üzerine yapılan araştırmalar bağlanma teorisinden büyük oranda etkilenmiştir (Hall & Fujikawa, 2013). Bağlanma teorisi (Bowlby, 1969), insanların (çarpıtılmış veya tehdit edilmiş) bir güvenlik duygusunu yeniden tesis etmek için kullandıkları stratejileri vurgular. Bağlanma teorisinin stratejileri, dahili (iç) çalışma modelleri benliğinin mevcudiyeti ve temsilleri kavramlarına dayanır (Bretherton & Munholland, 2008). Güvensiz bağlanma kalıpları, Mikulincer ve Shaver (2012) tarafından özetlendiği gibi psikopatoloji ile ilgilidir. Bunun gibi çalışma alanlarındaki önemli varsayılan mekanizmalar sorunlu düzenleme, sorun çözme ve zihinselleşmeyi etkilemektedir (Fonagy vd., 2004).

Bağlanma sisteminin önemli bir işlevi, bağlanma ilişkilerinin iki işlevi arasındaki ayrımı dikkate alır. Teorik olarak bağlanma sistemi ancak hissedilen güvensizliğe yol açan tehdit / tehlike durumunda devreye girer. Bu işlev, bağlanma ilişkisinin güvenli sığınak işlevi olarak adlandırılır (Ainsworth, 1985; Collins & Read, 1994). Bağlanma ilişkisinin güvenli temel işlev olarak adlandırılan diğer işlevi (Ainsworth, 1985; Sroufe & Waters, 1977), tehdit / tehlike yokluğunda ortaya çıkarak keşif sisteminin etkinleştirilmesine izin verir. Bu fonksiyon yönlendirilme ve desteklenme kavramından oluşur. Güvenli bağlanma, stresli durumlarda bağlanma unsurlarının mevcudiyetinden, duyarlılığından ve yardımseverliğinden emin olan ve tehdit olmadığında dünyayı keşfetmede kendilerini güvende hissedebilme durumunu ifade eder. Kaygılı bağlanma, bakıcıların bu mevcudiyetinden emin olmayan, endişelenen ve çok başarılı olmadan kaygılarını azaltmaya emek sarfetmeyi ifade eder. Kaçınan bağlı kişiler, yardım aramaktan kaçınarak başkalarına olan güven eksiklikleriyle başa çıkarak sıkıntı durumunda kendine güvenmeyi tercih ederler (Ainsworth, 1972, 1985; Bartholomew & Horowitz, 1991; Main vd., 2008).

Birçok bilim adamı, Tanrı temsillerine bağlılığı, psikolojik fenomenler olarak kişilerarası bağlarla aynı psikolojik mekanizmalara tabi olan ve aynı yöntemlerle incelenebilen özel bir ilişki temsil biçimi olarak görür (Kirkpatrick & Shaver, 1992). Yapılan araştırmalar kişilerarası temsillerin ve Tanrı'ya bağlılık unsurlarının etkileşimli olduğunu (Granqvist vd., 2012; Hall & Fujikawa, 2013), Tanrı'ya güvenli bağlılığın refahla pozitif ilişkili olduğunu (Belavich & Pargament, 2002; Feenstra & Brouwer, 2008; Kirkpatrick & Shaver, 1992) ve Tanrı'ya güvensiz bağlılığın sıkıntı ve semptomlarla pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir (Bickerton vd., 2015; Miner vd., 2014; Stulp vd., 2020).

Travma öyküsü olan 448 kişide kasıtlı ruminasyon ve travma sonrası büyüme (PTG) arasındaki ilişkide Tanrı'ya bağlılık ve Hıristiyan minnettarlığı olmak üzere iki dini değişkenin aracılık rolü araştırılmıştır. Yapılan iki paralel arabuluculuk analizinin ilkinde; Tanrı'ya kaygılı bağlılığın kasıtlı ruminasyon ile PTG arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini, ancak Hıristiyan minnettarlığının aracılık etmediğini; ikincisinde ise ne kaçınan bağlanmanın ne de Hıristiyan minnettarlığının aynı ilişkiye aracılık etmediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, analizler PTG ile Hıristiyan minnettarlığı ve Tanrı'ya kaygılı bağlılık arasındaki olumlu ilişkileri ortaya koymuştur (Vazquez vd., 2022).

Kişinin Tanrı ile algıladığı ilişki, bir bağlanma veya nesne ilişkisi olarak anlaşılabilir ve bu ilişkinin depresif durumlar için klinik önemi olabilir. 3 aylık yatarak tedavi gören psikodinamik terapi programına katılanlar arasında Tanrı'ya bağlılıktaki değişiklikler araştırılmış ve daha sonra Tanrı ilişkisindeki değişiklikleri depresif semptomlardaki değişikliklerle ilişkilendirilmiştir. Tanrı'ya bağlanma davranışının genellikle tedavi döneminde arttığı ve 1 yıllık takip sonucunda yalnızca hafif düşüşlerle nispeten sabit kaldığı tespit edilmiştir. Tanrı'ya daha yüksek ilk bağlanma davranışı seviyeleri, daha yüksek temel depresif semptom seviyeleri ile bağlantılı olduğu bulunmuştur. Ayrıca, tedavinin ilk aşamasında depresif belirtilerdeki artışlar olduğunu, buna karşın tedavinin son döneminde depresif belirtilerdeki azalmalar olduğu bulunmuştur (Halstensen vd., 2022).

Nemati ve arkadaşları (2022) yaptığı çalışmada, yılmazlık ile güvenli, kaygılı ve kaçınan bağlanma arasında yapılan analizlerde yalnızca yılmazlığın umudu yordadığını ortaya koymuşlardır. Ebeveyn grubu için dirençlilik eğitiminin yanı sıra özel eğitim ihtiyaçları alanında Tanrı'ya bağlanma değişkeniyle ilgili kanıta dayalı uygulamaları ortaya çıkarmak için tasarlanmış mekanizmalara ihtiyaç olduğunu savunmuşlardır.

3. ARAŞTIRMA SORULARI

Araştırma amacına uygun olarak belirlenen sorularla ilgili lisansüstü çalışmalar tasnif edilmiştir. Araştırma sorularının tespit edilmesinde alandaki benzer çalışmalardan yararlanılmıştır (Karabal & Çakı, 2021; Sevilmiş vd., 2019).

- 1) Tezlerin yayımlandığı yıllara ve lisansüstü düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
- 2) Tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- 3) Tezlerin bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
- 4) Tezlerde kullanılan anahtar kelimelere göre dağılım nasıldır?
- 5) Tezlerde kullanılan metotlara göre dağılım nasıldır?
- 6) Tezlerin örneklem yapılarına göre dağılımı nasıldır?
- 7) Tezlerin örneklem büyüklüklerine göre dağılımı nasıldır?

8) Tezlerde “Bağlanma”, “Tanrı’ya Bağlanma” ve “Dindarlık” kavramlarıyla çalışılan değişkenler nelerdir?

9) Tezlerde kullanılan ölçeklere göre dağılım nasıldır?

10) Tezlerde kullanılan analizlere göre dağılım nasıldır?

11) Tezlerde kullanılan yayın diline göre dağılım nasıldır?

4. ARAŞTIRMA KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu çalışmada 2010-2021 yılları arasında Türkiye’de Ulusal Tez Merkez’inde “Bağlanma”, “Tanrı” ve “Dindarlık” kavramları ile ilgili yazılan lisansüstü çalışmalar, bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Kitap anlamına gelen “biblion” ve ölçmek anlamına gelen “metricus” kelimelerinden oluşan bibliyometri, matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kullanıldığı, belirli bir alanda yapılan çalışmaları sınıflandırarak, sıralayarak ve ölçerek analiz etmeyi içeren performans analizi ile yine belirli bir alandaki araştırma ve araştırmacılar arasındaki bağın ve iletişimin çok yönlü bir şekilde görselleştirilebildiği bilimsel bir haritalama tekniğini de içeren bir analizdir (Aksoy Kürü, 2022, s. 216; Temizkan vd., 2015). Başka bir ifadeyle Bibliyometrik analiz, “belgelerin ya da yayınların belirli özelliklerinin analiz edilmesi ve bilimsel iletişime ilişkin çeşitli bulguların elde edilmesi esasına dayanmaktadır” (Erbaşı & Erer, 2018, s. 401). Bu bağlamda “Bağlanma”, “Tanrı” ve “Dindarlık” kavramları yazılarak ilahiyat, işletme, eğitim bilimleri ve psikoloji alanlarında detaylı bir arama gerçekleştirilmiştir. Başlangıçta her bir kavramın bilim dalları bazında tekli ve ikişerli gruplar halinde tespiti yapıldıktan sonra araştırmaya konu olan 3 kavramın aynı anda bulunduğu tezler bibliyometrik analize dahil edilmiştir. Yapılan anahtar kelimelere göre yapılan tarama sonucunda 17 çalışmaya ulaşılmıştır. Adı geçen çalışmalardan bir tanesine erişim engeli olduğu için çalışma kapsamına alınmamış olup, analizler 16 adet tez üzerinden yapılmıştır. Bibliyometrik analiz için Maxqda Analytics Pro 2020 paket programı kullanılmıştır.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Tablo 1: Tezlerin Bilim Dalları ve Konularına Göre Dağılımı

Konular	İlahiyat	İşletme	Eğitim Bilimleri	Psikoloji
Bağlanma	3	4	105	627
Dindarlık	148	7	4	15
Bağlanma ve Dindarlık	1	-	-	-
Tanrı’ya Bağlanma	2	-	-	1
Bağlanma ve Tanrı’ya Bağlanma	5	-	-	2
Bağlanma, Dindarlık ve Tanrı’ya Bağlanma	13	-	-	3

Yukarıdaki bilim dallarına göre konuların dağılımı görülmektedir. Konuların dağılımı tablosu oluşturulurken bir tez sadece ilgili olduğu satır ve sütunda belirtildiğinden, tezler istatistikte sadece bir kere kullanılmıştır. Araştırma konumuz sadece son satırı içerdiğinden dolayı bundan sonraki analizlerde son satırdaki verilerin detaylı incelemesi yapılmıştır.

5.1. Tezlerin Yayımlandığı Yıllara ve Lisansüstü Düzeylerine Göre Dağılım

Tablo 2: Tezlerin Yayımlandığı Yıllara ve Lisansüstü Düzeylerine Göre Dağılım

Yıl	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
2012	1	1	2
2013	-	1	1
2015	-	1	1
2016	-	1	1
2017	1	-	1
2018	-	3	3
2019	-	5	5
2020	1	1	2
Toplam	3	13	16

Tablo 2'e göre "Bağlanma", "Tanrı" ve "Dindarlık" kavramlarıyla ilgili yapılan tezlerin daha çok yüksek lisans seviyesinde olduğu ve son yıllarda da yapılan çalışmalarda bir artışın olduğu görülmektedir.

5.2. Tezlerin Yayımlandığı Üniversitelere Göre Dağılım

Tablo 3: Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımı. Tezlerin Yayımlandığı Üniversitelere Göre Dağılım

Üniversite	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
Ankara Üniversitesi	1	2	3
Atatürk Üniversitesi	-	1	1
Cumhuriyet Üniversitesi	-	1	1
Dokuz Eylül Üniversitesi	-	1	1
İstanbul Arel Üniversitesi	-	1	1
İstanbul Gelişim Üniversitesi	-	1	1
İstanbul Üniversitesi	1	-	1
Marmara Üniversitesi	-	5	5
Uludağ Üniversitesi	1	-	1
Üsküdar Üniversitesi	-	1	1
Toplam	3	13	16

Yukarıdaki tablo dikkatle incelendiğinde yapılan 16 lisansüstü çalışmanın 13'ün yüksek lisans 3'ünün de doktora çalışması olduğu görülmektedir. Tablo 3 incelendiğinde en çok çalışmanın Marmara Üniversitesinde yüksek lisans düzeyi seviyesinde (5) yapılmış olduğu, ülkenin farklı bölgelerinde bulunan üniversitelerde de farklı akademik düzeylerde çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

5.3. Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Tablo 4: Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Bilim Dalı	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
Din Eğitimi	-	2	2
Din Psikolojisi	3	8	11
Klinik Psikoloji	-	3	3
Toplam	3	13	16

Tablo 4'e göre "Bağlanma", "Tanrı" ve "Dindarlık" kavramlarına yönelik yapılan araştırmalarda hem doktora (3) hem de yüksek lisans (8) düzeyinde en çok çalışmanın Din Psikolojisi bilim dalında (11) yapıldığı görülmektedir.

5.4. Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimelere Göre Dağılım

Tablo 5: Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimelere Göre Dağılım

Anahtar Kelimeler	Sıklık
Bağlanma	7
Bağlanma Stilleri	4
Tanrı'ya Bağlanma	4
Din	2
Dini Başa Çıkma	2
Güvenli Bağlanma	2
Kaygılı Bağlanma	2
Ölüm Kaygısı	2
Tanrı Algısı	2
Tanrı Tasavvuru	2
Allah'a Bağlanma	2
Gelecek Beklentileri	1
Narsisizm	1
Müslüman bireyler	1
Değer	1
Maneviyat	1
Roller	1
Aile	1
Allah	1
Allah Tasavvuru	1
İhya	1
Anne-Baba Çocuk İlişkisi	1
Anne-Baba Tutumu	1
Gazzali	1
Fitrat	1
Başta Çıkma	1
İnsan	1

Dindarlık	1
İlişki	1
Dini Yönelim	1
Duygu Durum ve Yaşam Memnuniyeti	1
Dini Eğitim	1
İslam	1
John Bowlby	1
Kaçman Bağlanma	1
Eğitim	1
Maneviyat	1
Olumlu Dini Başa Çıkma	1
Olumsuz Dini Başa Çıkma	1
Anlamlandırma	1
Psikolojik Sağlık	1
Riskli Davranışlar	1
Stres	1
Din Eğitimi	1
Tanrı İnancı	1
Mutlak Doğru İhtiyacı	1
Ruh Sağlığı	1
Tanrı'ya Bağlanma Tarzı	1

Tablo 5 incelendiğinde sıklıkla “Bağlanma” kavramının ve onunla ilişkili olan bağlanma tarzlarının kullanıldığı ayrıca “Tanrı’ya bağlama” kavramında farklı şekillerde ama sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 5 incelendiğinde sıklıkla “Bağlanma” kavramının ve onunla ilişkili olan bağlanma tarzlarının kullanıldığı (19, %28) ayrıca “Tanrı’ya bağlama” kavramının (17, %25) da farklı şekillerde ama sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Dindarlık kavramının ise sadece bir kere doğrudan bir kavram olarak incelenmesi, genel olarak bu konudaki diğer çalışmaların ise dini başa çıkma ve dini yönelim gibi dolaylı yollarla incelenmiş olması dikkat çekicidir.

5.5. Tezlerde Kullanılan Metotlara Göre Dağılım

Tablo 6: Tezlerde Kullanılan Metotlara Göre Dağılım

Metot	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
Karma	-	1	1
Nicel	3	9	12
Nitel	-	1	1
Teorik	-	2	2
Toplam	3	13	16

Tablo 6’ya bakıldığında hem yüksek lisans hem de doktora çalışmalarında (16) sıklıkla nicel (12) yöntemin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Teorik (2), Nitel (1) ve Karma yöntemlerin ise sıklıkla yüksek lisans çalışmalarında kullanıldığı görülmektedir.

Doktora çalışmalarının tamamında (3) nicel yöntemler kullanılmış olup nitel veya karma yöntemlere yer verilmemiştir.

5.6. Tezlerin Örneklem Yapılarına Göre Dağılım

Tablo 7: Tezlerin Örneklem Yapılarına Göre Dağılım

Örneklem Yapısı	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
Öğrenci	1	4	5
Yetişkin	2	6	8
Toplam	3	10	13

Tablo 7 incelendiğinde çalışmaların önemli bir kısmının yetişkin örnekleme üzerinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Öğrenci kategorisinde yer alan çalışmalarda ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinin yer aldığı farklı örneklem gruplarını içeren çalışmalar bulunmaktadır.

5.7. Tezlerin Örneklem Büyüklüklerine Göre Dağılım

Tablo 8: Tezlerin Örneklem Büyüklüklerine Göre Dağılım

Örneklem Büyüklüğü	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
1-300	-	3	3
301-400	-	4	4
401-500	1	3	4
500 ve üzeri	2	-	2
Toplam	3	10	13

Tablo 8'e göre örneklem büyüklükleri 301-400 ve 401-500 kesitlerinde yer almıştır. Ayrıca iki doktora tezinin de 500 ve üzeri kesitinde yer aldığı görülmektedir.

5.8. Tezlerde Çalışılan Değişkenlere Göre Dağılım

Tablo 9: Tezlerde Çalışılan Değişkenlere Göre Dağılım

Çalışılan Değişken	Doktora	Yüksek Lisans
Riskli Davranışlar	-	1
Psikolojik Sağlamlık	-	1
Aile İçi Bağlanma	1	1
Gelecek Beklentisi	-	1
Narsisizm	-	1
Ruh Sağlığı	-	1
Mutlak Doğru İhtiyacı	-	1
Yaşam Memnuniyeti	1	-
Dini Başa Çıkma Tarzları	1	1
Psikolojik İyi Oluş	1	-
Kendilik Algısı	1	-
Boyun Eğicilik	1	-
Tanrı Algısı	1	2
Ölüm Kaygısı	1	2

Tablo 9'a göre "Bağlanma", "Tanrı'ya Bağlanma" ve "Dindarlık" kavramlarını konu edinmiş çalışmalarda adı geçen kavramlarla birlikte sıklıkla çalışılan değişkenler yer almaktadır. Tabloda belirtildiği üzere, Tanrı Algısı, Ölüm Kaygısı ve Ruh Sağlığı ile ilgili kavramlar araştırmacılarca çok defa ele alınmıştır.

5.9. Tezlerde Kullanılan Ölçeklere Göre Dağılım

Tablo 10: Tezlerde Kullanılan Ölçeklere Göre Dağılım

Ölçekler	Sıklık
Tanrı Algısı Ölçeği (Güler, 2007)	4
Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği (Korkmaz, 2012)	4
Tanrı'ya Bağlanma Envanteri (Subaşı, 2012)	3
İlişki Ölçekleri Anketi (Sümer ve Güngör, 1999)	2
Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği 3'lü (Subaşı, 2012)	2
Yetişkin Bağlanma Ölçeği (Subaşı, 2012)	2
Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği (Kapçı ve Küçüker, t.siz)	1
Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (Şahin ve Şahin, 1992)	1
Dini Başa Çıkma Ölçeği (Ayten, 2012)	1
Dörtlü Bağlanma Modeli (Sümer ve Güngör, 1999)	1
Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği (Delen-Koçak,2003)	1
Kısa Semptom Envanteri (Şahin ve arkadaşları, 2002)	1
Kısa Dindarlık Ölçeği (Ayten, 2009)	1
Kısa Dini Başa Çıkma Ölçeği (Ekşi,2001)	1
Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (Doğan, 2015)	1
Ölüm Kaygısı Ölçeği (Karaca ve Yıldız, 2001)	1
Ölüm Kaygısı Ölçeği (Şenol, 1989)	1
Psikolojik İyilik Ölçeği (İmamoğlu, 2004)	1
Riskli Davranışlar Ölçeği (Gençtanırım ve Ergene, 2014)	1
Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (Şahin, Durak ve N.Şahin, 1993)	1
Mutlak Doğru Ölçeği (Şimşek, 2013)	1
Kişisel Ölüm Korkusu Ölçeği (Aslıtürk, 2001)	1
Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği (Hayta, 2017)	1
Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği 4'lü (Hayta, 2017)	1
Gelecek Beklentisi Ölçeği (Gürman, 2019)	1
Tanrı'yla İlişki Ölçeği (Hayta, 2017)	1
Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (Sümer ve Güngör, 1999)	1
Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (Akın ve Yalnız, 2015)	1
Yeniden Yapılandırılmış Müslüman Dini Yönelim Ölçeği (Ercan, 2009)	1
Narsistik Kişilik Envanteri (Gürman, 2019)	1
Toplam	13

Tablo 10 incelendiğinde çalışma kapsamında değerlendirilen tezlerin “Bağlanma” ve “Tanrı’ya bağlanma” kavramlarıyla birlikte farklı değişkenlerin ilişkisel ya da nedensel olarak durumlarının analizi için değişik ölçeklerin kullanıldığı görülmektedir.

5.10. Tezlerde Kullanılan Analizlere Göre Dağılım

Tablo 11: Tezlerde Kullanılan Analizlere Göre Dağılım

Yapılan Analizler	Doktora	Yüksek Lisans
Aşamalı Çoklu Regresyon	-	1
Doğrulayıcı Faktör Analizi	1	-
Görüşme	-	1
İki Yönlü Anova	1	-
Pearson Korelasyon Analizi	3	6
Kovaryans Analizi (Ancova)	1	-
Kruskal Wallis H	1	2
Likelihood Ratio Test	-	1
Mann Whitney U testi	1	4
Ön Test-Son Test	-	1
Sperman Korelasyon Analizi	1	3
Tek Örneklem t-Testi	-	1
Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA)	2	6
t-Test (Independent-Samples t-Test)	2	7
Yapısal Eşitlik Modeli	-	1

Tablo 11'e göre araştırma kapsamında incelenen tezlerde korelasyon analizi, bağımsız örneklem t-Testi ve tek yönlü varyans analizlerinin sıklıkla tercih edildiği anlaşılmaktadır.

5.11. Tezlerin Yayın Dillerine Göre Dağılım

Tablo 12: Tezlerin Yayın Dillerine Göre Dağılım

Yayın Dili	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
İngilizce	-	-	-
Türkçe	3	13	16
Toplam	3	13	16

Tablo 12'ye göre araştırma kapsamında incelenen tezlerde tez yazımının tamamen ana dilde olduğu görülmektedir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye'de Ulusal Tez Merkezinde “Bağlanma” ve “Tanrı” ve “Dindarlık” kavramları yazılarak ulaşılan 2010-2021 yılları arasında gerçekleştirilen 16 adet teze ulaşılmıştır. İlgili tezler farklı ölçütlere göre değerlendirilerek sınıflandırılmıştır.

Tezlerin yapıldıkları yıllara ve düzeylerine bakıldığında Türkiye'de Ulusal Tez Merkezinde son yıllarda bilhassa yüksek lisans düzeyinde ilgili kavramlara yönelik ilginin arttığı tespit edilmiştir. Din psikolojisi bilim dalında gerçekleştirilen tezler daha ağırlıklı olmakla birlikte klinik psikoloji bilim dalında da ilgili konulara ilginin arttığı fakat işletme ve eğitim bilimlerinde bu konunun fazla araştırılmadığı görülmektedir. Tezlerde kullanılan anahtar kelimeler incelendiğinde bilhassa korelasyonel çalışmalardan dolayı ilgili kavramlarla birlikte irdelenen diğer kavramların da kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Bu kullanımdan hareketle anahtar kelimelerin araştırmanın yapısıyla uyumlu oldukları da söylenebilir. Elde edilen bulgulardan hareketle tezlerde araştırma desenlerinin ilişkiisel tarama başka bir ifadeyle nicel paradigmaya göre tasarlandığı görülmektedir. Ayrıca doktora düzeyinde nitel veya karma araştırma yöntemlerinin tercih edilmemesi, eğitim ve işletme gibi bağıllık fonksiyonlarıyla doğrudan ilintili alanlarda araştırmaların olmaması, akademik üretim açısından üzerinde durulması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kavramların daha detaylı incelenmeleri adına karma desenlerin kullanılması literatürün zenginleşmesi açısından önemli görülmektedir. Tezler örneklem açısından incelendiğinde yapılan çalışmaların daha çok üniversite öğrencisi örnekleminde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Kavramların farklı örneklem gruplarında incelenmesi alan yazın için önem arz etmektedir. Çünkü bağlanma insan hayatının her evresinde var olan ve varlığı ile ilişkileri şekillendirebilen bir durumdur. Örneklem büyüklükleri açısından tezler incelendiğinde tezlerde kullanılan analizler için yeterli olduğu söylenebilir. Bağlanma, Tanrı'ya bağlanma ve Dindarlık kavramlarıyla birlikte farklı değişkenlerin ilişkiisel ya da nedensel olarak ele alındığı görülmektedir. Buradan hareketle adı geçen kavramlara yönelik araştırmacıların ilgi ve merakının çok yönlü olduğu ve ileride yapılacak çalışmalar için bu çeşitliliğin artarak devam etmesi öngörülebilir. Bağlanma ve Tanrı'ya bağlanma kavramlarının ölçümleri için kullanılan ölçeklerin genel itibarıyla Batı'da geliştirilmiş ölçeklerin uyarlaması olduğu ifade edilebilir. Bu ölçeklerden *Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği (Koçak Delen, 2003)* ve *Tanrı'ya Bağlanma Ölçeği (Erdoğruca Korkmaz, 2012)*'nin Türkiye'de geliştirilmiş olan ölçekler oldukları görülmektedir. Tezlerde kullanılan analizlere bakıldığında araştırma deseniyle uyumlu olarak korelasyon ve fark testlerinin yapıldığı görülmektedir. Tezlerde kullanılan tez yazım diline bakıldığında çalışmaların ana dilde yapıldığı görülmektedir. Bu durum da yapılan çalışmaların sadece isim ve yabancı dilde yazılan özetleri bağlamında uluslararası akademik platformda tanınmasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak 2010-2021 yılları arasında yapılan “Dindarlık”, “Bağlanma” ve “Tanrı'ya bağlanma” çalışmalarının akademik süreç ve tez yazım aşamaları düşünüldüğünde artarak devam ettiği ve ilgili kavramlarla ilişkili kavramların literatüre kazandırıldığı görülmektedir. Örneklem çeşitlendirme, nicelikle birlikte niteliği öne çıkarma, uluslararası literatürdeki gibi aracılık, uyum, ülkemize özgü ölçek geliştirme gibi araştırma kavramlarının pratik hayattaki uygulamaları ve sonuçlarına yönelik çalışmalar yaparak özgün mekanizmalar geliştirme, araştırmaların yapısal eşitlik modeli, etki analizleri, yapay sinir ağları, yapay zekâ ve benzeri ileri düzey analizler ile yapılması gibi hususlara dikkat edilmesi gelecekteki alan yazın için önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. S. (1972). Attachment and dependency: A comparison. İçinde J. L. Gewirtz Ed.), Attachment and dependency (ss. 97-137). V. H. Winston & Sons.
- Ainsworth, M. D. S. (1985). Patterns of infant-mother attachments: Antecedents and effects on development. Bulletin of the New York Academy of Medicine, 61(9), 771-791.
- Aksoy Kürü, S. (2022). Bibliyometrik Analiz. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 51, 215-229.

- Arslanoğlu, E. (2013). Din Eğitimi Açısından “Bağlanma” Kavrayışı [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslam, N. (2013). Attachment Styles as a Predictor of Emotional Expression among Depressed and Non Depressed Individuals. *Journal of Behavioural Sciences*, 23(1), 102-117.
- Bar-Haim, Y., Dan, O., Eshel, Y., & Sagi-Schwartz, A. (2007). Predicting children’s anxiety from early attachment relationships. *Journal of Anxiety Disorders*, 21(8), 1061-1068. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2006.10.013>.
- Başkan, F. (2018). Din Eğitimi Açısından Gazzali’de “Bağlanma” Kavrayışı [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>.
- Beck, R., & McDonald, A. (2004). Attachment to God: The Attachment to God Inventory, tests of working model correspondence, and an exploration of faith group differences. *Journal of Psychology and Theology*, 32(2), 92-103.
- Belavich, T. G., & Pargament, K. I. (2002). The Role of Attachment in Predicting Spiritual Coping with a Loved One in Surgery. *Journal of Adult Development*, 9(1), 13-29.
- Beyazkılınç, E. (2019). Yüksek Din Öğretimi Öğrencilerinde Allah’a Bağlanma ve Psikolojik Sağlık: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bickerton, G. R., Miner, M. H., Dowson, M., & Griffin, B. (2015). Spiritual resources as antecedents of clergy well-being: The importance of occupationally specific variables. *Journal of Vocational Behavior*, 87, 123-133.
- Blanchard, M. P., Jowers, C. E., Huprich, S. K., Porcerelli, J., Haggerty, G., & Siefert, C. (2022). Assessing the Impact of Relationship Profile Test Scores, Self-Identified Ethnic Group, and Gender on Adult Attachment Style. *Journal of Nervous & Mental Disease*, 210(11), 838-849. <https://doi.org/10.1097/NMD.0000000000001539>.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss*, Vol.1, Attachment (2nd ed). Basic Books.
- Bretherton, I., & Munholland, K. A. (2008). Internal working models in attachment relationships: Elaborating a central construct in attachment theory. İçinde J. Cassidy & P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications* (ss. 102-127). The Guilford Press.
- Cobb, R. J., & Davila, J. (2009). Internal Working Models and Change. İçinde J. H. Obegi & E. Berant (Ed.), *Attachment Theory and Research in Clinical Work with Adults* (ss. 209-233). Guilford Press.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1994). Cognitive representations of attachment: The structure and function of working models. İçinde K. Bartholomew & D. Perlman (Ed.), *Attachment processes in adulthood* (ss. 53-90). Jessica Kingsley Publishers.
- Çelikbaş, Z., & Yalçınkaya-Alkar, Ö. (2022). The Relationship Between Attachment Styles, Ruminative Response Styles, Dysfunctional Attitudes and Major Depression Diagnosis. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 40(4), 905-927. <https://doi.org/10.1007/s10942-022-00446-2>.
- Çınar, M. (2015). Yetişkin ve Yaşlılarda Tanrı’ya Bağlanma Tarzı ve Ölüm Kaygısı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Doğan, B. (2018). Ergenlerde Tanrı'ya Bağlanma Tarzları ve Riskli Davranışlar Üzerine Bir Araştırma [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erbaşı, A., & Erer, B. (2018). 5. Uluslararası Meslek Yüksek Okulları Sempozyumundaki Bildirilerin Bibliyometrik Analizi. *Mesleki Bilimler Dergisi*, 7(2), 401-409.
- Erdoğruca Korkmaz, N. (2012). Bağlanma, İnsan ve Psikolojik İyilik Hali [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eryılmaz, F., N. (2019). Kur'an'da İdeal Bağlanma Motifi Olarak Tanrı Tasavvuru [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Feenstra, J. S., & Brouwer, A. M. (2008). Christian Vocation: Defining Relations with Identity Status, College Adjustment, and Spirituality. *Journal of Psychology and Theology*, 36(2), 83-93.
- Fonagy, P., Geregely, G., Jurist, E. L., & Target, M. (2004). Affect regulation, mentalization, and the development of the self. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Granqvist, P., Mikulincer, M., Gewirtz, V., & Shaver, P. R. (2012). Experimental findings on God as an attachment figure: Normative processes and moderating effects of internal working models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103(5), 804-818.
- Güngör, D. (2000). Bağlanma Stillerinin ve Zihinsel Modellerin Kuşaklararası Aktarımında Anababalık Stillerinin Rolü [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürman, G. (2019). Psikologlarda Narsisizm Düzeyleri ile Tanrıya Bağlanma ve Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hall, T. W., & Fujikawa, A. M. (2013). God image and the sacred. İçinde K. I. Pargament, A. Mahoney, E. P. Shafranske, J. J. Exline, & J. W. Jones (Ed.), *APA handbook of psychology, religion, and spirituality: C. Context, theory, and research*. American Psychological Association.
- Halstensen, K., Gjestad, R., Wampold, B., Engedal, L. G., Stålsett, G., & Granqvist, P. (2022). Addressing patients' relationships with god in psychotherapy: Exploring psychodynamic therapy, depressive symptoms, and attachment to God. *Spirituality in Clinical Practice*.
- Hankin, B. L., Kassel, J. D., & Abela, J. R. Z. (2005). Adult Attachment Dimensions and Specificity of Emotional Distress Symptoms: Prospective Investigations of Cognitive Risk and Interpersonal Stress Generation as Mediating Mechanisms. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(1), 136-151. <https://doi.org/10.1177/0146167204271324>
- Hayta, A. (2017). Bağlanma Kuramı ve Tanrı Tasavvuru İlişkisi Üzerine Bir Araştırma [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hazer, P. (2016). Yetişkin Bireylerde Tanrıya Bağlanma ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişkinde Ölüm Kaygısı ve Mutlak Doğru İhtiyacının Aracılık Etkisinin Yapısal Eşitlik Modellemesi ile Test Edilmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hira, S., & Bhogal, M. S. (2022). Predicting Facebook jealousy in romantic relationships: Further support for attachment style and trust. *Current Psychology*, 41(9), 6166-6169.
- Homan, K. J. (2014). A mediation model linking attachment to God, self-compassion, and mental health. *Mental Health, Religion & Culture*, 17(10), 977-989.

- Karabal, M. A., & Çakı, N. (2021). Çalışma Yaşamında Kadınların Karşısına Çıkan Sosyal ve Psikolojik Engeller: Cam Tavan Sendromu ve Kraliçe Arı Sendromuna İlişkin Tezlerin İncelenmesi. *Journal of Theoretical & Empirical Research on Management*, 1(1), 47-64.
- Kekik, H., C. (2019). Yatılı Bölge Ortaokulu Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri ve Tanrı Algısı İlişkisi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kış, B. (2018). Müslümanlarda Bağlanma ve Tanrı Algısı [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kirkpatrick, L. A., & Shaver, P. R. (1992). An Attachment-Theoretical Approach to Romantic Love and Religious Belief. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(3), 266-275.
- Main, M., Goldwyn, R., & Hesse, E. (2008). The Adult Attachment Interview: Scoring and classification system (Version 8) [Unpublished manuscript]. University of California at Berkley.
- Merter, M. (2015). Psikolojinin Üçüncü Boyutu: Nefs Psikolojisi ve Rüyaların Dili (1. basım). Kaknüs Yayınları.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2012). An attachment perspective on psychopathology. *World Psychiatry*, 11(1), 11-15. <https://doi.org/10.1016/j.wpsyc.2012.01.003>.
- Miner, M., Dowson, M., & Malone, K. (2014). Attachment to God, Psychological Need Satisfaction, and Psychological Well-Being among Christians. *Journal of Psychology and Theology*, 42(4), 326-342.
- Nascimento, B. S., Little, A. C., Monteiro, R. P., Hanel, P. H. P., & Vione, K. C. (2022). Attachment styles and mate-retention: Exploring the mediating role of relationship satisfaction. *Evolutionary Behavioral Sciences*, 16(4), 362-370.
- Nelson, J. M. (Ed.). (2009). *Psychology, Religion, and Spirituality*. Springer New York.
- Nemati, S., Shojaeian, N., Deetjen-Ruiz, R., Kaurav, R. P., Badri, R., & Khani, Z. (2022). Resilience, attachment to God, and hope in mothers of children with a specific learning disability. *Journal of Psychiatric Nursing*, 13(2), 163-167.
- Özkan, B. (2018). Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri ve Dini Başa Çıkma İlişkisi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sağlam Demirkan, F. (2020). Diyaliz Hastalarında Bağlanma, Dini Başa Çıkma ve Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Selçuk, H. N., & Aslan, S. (2022). Ergenlik Dönemi, Psikolojik Zihinlilik, Ebeveyne Bağlanma Stilleri ve Aleksitimi Kavramları Üzerine Bir Derleme. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 719-735.
- Sevilmiş, A., Erdoğan, A., & Şirin, E. F. (2019). Content Analysis of the Theses Done on Service Quality in Sports (2005-2017). *Eurasia Sport Sciences and Medicine*, 1(1), 31-45.
- Sroufe, L. A., & Waters, E. (1977). Attachment as an organizational construct. *Child Development*, 48, 1184-1199.
- Stulp, H. P., Koelen, J., Glas, G. G., & Eurelings-Bontekoe, L. (2020). Validation of the Apperception Test God Representations: An implicit measure to assess attachment to God representations. Associations with explicit attachment to God measures and with implicit and explicit measures of distress. *Archive for the Psychology of Religion*, 42(2), 262-291.
- Subaşı, H. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Tanrı ile İlişkilerinin Bağlanma Kuramı Açısından Değerlendirilmesi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Temizkan, P., Çiçek, D., & Özdemir, C. (2015). Bibliometric profile of articles published on health tourism. *Journal of Human Sciences*, 12(2), 394-415.
- Vazquez, V. E., Pate, R. A., MacCallum, J., Matta, M., Zivanovic, S., Chamberlin, S., Baker, T., & Newman, S. (2022). Deliberate rumination and posttraumatic growth: The mediating role of Christian gratitude and attachment to God. *Mental Health, Religion & Culture*, 1-19.
- Yılmaz, N. (2020). Aile İçi Roller, Bağlar ve Maneviyat [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.